

Gyöngyinek is Howard Spencerként, s Mészáros Máténak is az adminisztratív eszközök erkölcsi krédóját fújó nyomozóként. Hasonlóan jó Járó Zsuzsa Linda Loringja és a Roger Wade-et játszó Schruuff Milán. A Terry Lennoxot alakító Kaszás Gergő számára a morális esendőségen átszüremelő tiszta kölyökhang egyszerű képlet, alakítása azonban nem járja be a szív kiüresedéséig vezető utat. Az egri társulat tagjai szemmel láthatólag jól irányíthatók, kerülnek a nagy lélektani fordulatokat, igyekeznek köznapiak maradni, de vannak, akik csak használják az eszközöket, és vannak, akik arra a fölöslegre is képesek, hogy a személyiségükön átszűrve fogalmazzák meg a „szerepet”.

Zsótér beletalál a történet mondanivalójához illő színpadi fogalmazásmódba, előadása hömpölygő, mégis feszes, arányosan megkomponált konstrukció. Komoly nézői összpontosítást feltételez, inspiráltságának hatása nem mindig közvetlen. A lenézett műfaj méltányolt képviselőjéből a rendező (kortárs) színházat csinált, ami a szerzőre nézve – ne tegyük idézőjelbe – megtiszteltetés, a nézők számára pedig lehetőség. Vajon hány előadásra van hitelesítve a *vízió* – Hopper *Nighthawks*ának rendezői átirata –, melyben egy színpadszéles éjszakai bár képe ereszkedik le elének? A fes-

tett pult mögött a látvány képkihívásában két éjjeli bagoly: Philip Marlowe és Terry Lennox – „Két férfi / két pohár / nem koccan, / nincs mire, / nem szagol össze, / a két kóbor kutya orr” ... Mintha most lehelnék ki ketőjük közös *lelkét*: a *barátságot*.

Fájnak a dolgok, de nincs nyafogás – kilátástalanság van. Philip Marlowe drámai esemény előtt áll, de előtte még röviden búcsúzik. Valaki mástól.

RAYMOND CHANDLER: ELKÉSTÉL, TERRY!
(Gárdonyi Géza Színház, Eger)

Díszlet: Ambrus Mária. **Jelmez:** Benedek Mari. **Zene:** Tallér Zsófia. **Dramaturg:** Ungár Júlia. **Rendezőasszisztens:** Lázár Rita. **Rendező:** Zsótér Sándor.

Szereplők: Kaszás Gergő, Ötvös András, Bozó Andrea, Balogh András, Kelemen Csaba, Blaskó Balázs, Várhelyi Dénes, Rác János, Lisztóczy Péter, Bányai Miklós, Fekete Györgyi, Mészáros Sára, Vajda Milán, Schruuff Milán, Járó Zsuzsa, Vókó János, Safranek Károly, Mészáros Máté.

Nyulassy Attila – Zsedényi Balázs

Hamlet, avagy a fegyver

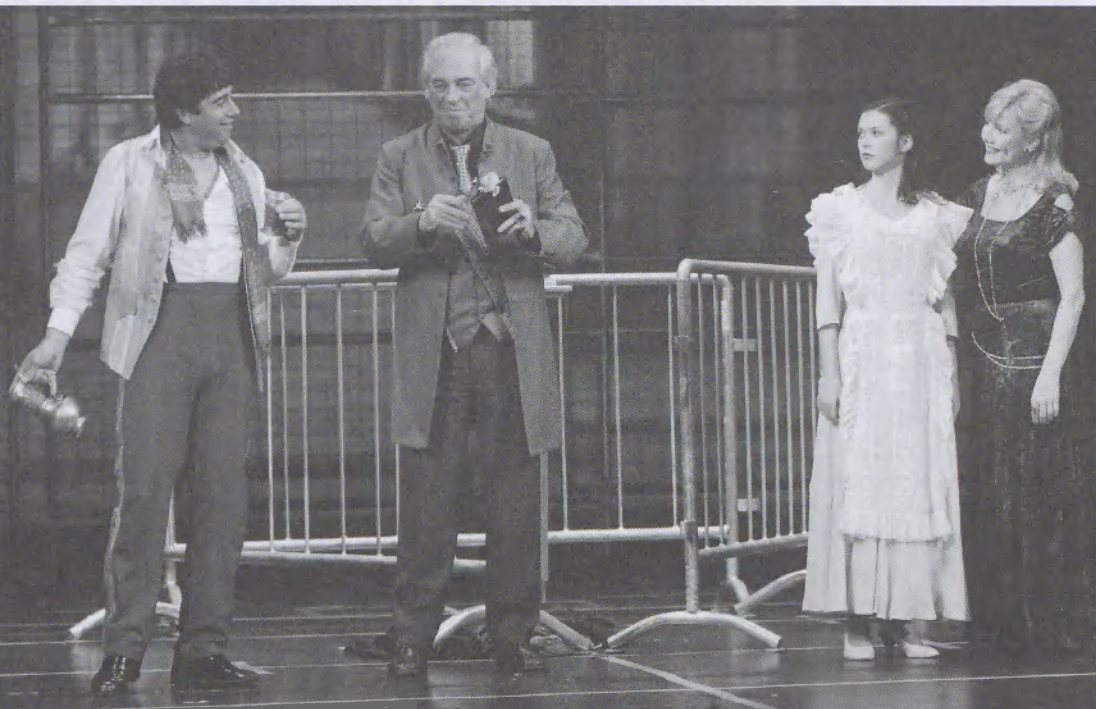
WILLIAM SHAKESPEARE: HAMLET

Különös ritkaság, ha két, egymástól alig több mint száz kilométerre levő vidéki színház is bemutatja ugyanazt a darabot. Hát még ha ez Shakespeare *Hamlet* című kitüntetett alapműve – ha egy alkotóközösség ehhez nyúl, valószínűleg komoly megfontolásból teszi. Ezúttal is így történt. Am noha mindkét produkció koncepciója modernizáló szándékú, a két előadás közötti különbség nagyobb talán nem is lehetne. Sopronban Kerényi Imre pártpolitikai aktualizálás mentén az ország sorsáról és állapotáról szándékozik beszélni, míg Zalaegerszegen Bagó Bertalan inkább személyes aspektusból, az értékközpontú világgal, az idealizmussal való leszámolás transzparens folyamatként vizsgálja a dán királyfi közismert történetét.

Kerényi Imre ajánlásában ugyan azt mondja, hogy a klasszikusokhoz nem kell hozzányúlni, mégis meglehetősen erős dramaturgiai változtatásokat hajtott végre Shakespeare művén. Az aktuálpolitikai attitűd nyílt felvállalásával a királyfi mellett társfőszereplővé válik

a retardált, hatalomszomjas trónbitorló Claudius, aki – fejszük csak meg bátran a kódot – gyilkossággal („1956”) és szemfényvesztéssel („őszödi beszéd”) jutott „trónra”. Ha valaki nem jönne rá az első jelenetekben, hát a rendező explicite is tudunkra adja, hogy ez a széllel bélelt, aljas táncoló pojáca bizony a Magyar Köztársaság jelenlegi miniszterelnöke, Gyurcsány Ferenc.

Ehhez Kerényi a maga tervezte látványos játéktérben símaszkos-plexipajzsos rohamrendőröket masíroztat a színen, akik ide-oda rendezik a kordonokat, jól követhetően érzékeltetve a tér- és időváltásokat. Ennek megfelelően változnak a világítás fényei (a vörös itt nemcsak a vért jelenti, hanem a totális apokalipszist) és a háttérben ötletesen, giccsmentesen, a demagógiát még elfogadhatóan árnyalva vetített folyosó-, illetve tájrészletek is, amelyek ha éppen nem tengerparti várat mutatnak, akkor színvilágukban és sokszor szerkezetükben is a Parlament belsejére emlékeztetnek. Tatár

Nemcsák Károly (Claudius), Husztai Péter (Polonius), Magyar Tímea (Ophelia) és Piros Ildikó (Gertrud) a soproni Hamletban

Eszter jelmezei két kort ötvöznek, ami egyébként a kizárólag aktualizáló, mindenfajta „időtleniséget” vagy „egyetemességet” kerülő rendezői koncepció szempontjából lényegtelen. Ezek a részletek működnek, és az előadás nagyon is hatásos. Ám ha egészében nézzük, rögtön kiütözik az egyoldalúságból következő elnagyoltság.

A mű egyetlen politikai konnotációval bíró konfliktusszála Claudius trónbitorlása (esetleg Rosencrantz és Guildenstern árulása), a többi szereplő – Gertrud, Ophelia, Polonius, Horatio, Laertes vagy akár Hamlet is ebben az értelmezési tartományban üres halmazt alkot, következképp egymás keresztmetszetei is – ugyanezt az eredményt adják ki, megszüntetve azt az erkölcsi-morális szférát, amely a *Hamlet* kapcsán evidens. A címszereplő karaktere így rendkívüli módon leegyszerűsödik, és céltudatos, vad politikai akcióhőssé válik. Bár Viczián Ottó rendkívül mértékletesen adagolja a szabadjára engedett démont, mindig tartva az egyensúlyt tébolyában, sőt néha a klasszikus hamleti kérdések is felmerülnek – persze nincs esélyük hangsúlyossá válni, hiszen ez a Hamlet egy kivételes politikai és csálhatatlan erkölcsi érzékű, tehetséges színészi képességű, megsebzett szuperkém, akinek zsebében ott lapul a *license to kill*. Ez akár izgalmas is lehetne, ha Claudius ellenfél lenne számára, de a Nemcsák Károly által megszemélyesített figura nem összetettebb annál a faék bonyolultságú ikonikus képénél, amit a jobboldali lapok sugároznak Gyurcsányról: felfuvalkodott, hataloméhes, narcisztikus, ostoba, de ravasz és romlott – így forgatja a szemét, üvöltözi, valamint legyezi végig karjaival a dialógusokat Nemcsák, nem épp finoman és elegánsan, ám elszántan. (Nem is igen tehet mást, ugyanis a főtételt, amely szerint Claudius tönkreteszi az országot, Shakespeare nem írta bele a *Hamlet*be.)

Gertrudban már viszont semmiféle Dobrev Klára nincs: Piros Ildikó igyekszik a dőzsölő, figyelmetlen, de a fiát szerető anyát ábrázolni, akiben a vándorszínészek színpadi közjátéka értő fényt gyűjt, ám e drámai fordulattal a továbbiakban nem tud mit kezdeni, mert az előadás, közzöni szépen, nem kér belőle. Magyar Tímeának talán könnyebb dolga van Opheliaként, hiszen a szerelem könnyed ártatlanságát, utóbb a lelki törést is érzékletesen jeleníti meg dalocskájával és hirtelen váltásaival, amely nem fordul át önsajnálathoz – azonban jelen esetben ez is felesleges. Horatio is elhelyezhetetlen ebben a közegben, hiszen barátságának nincs jelentősége, és Claudius ellenpontjaként is működés-

képtelen (nincs rá szöveg és utalás tudniillik), ehhez mérten Laklóth Aladár megmarad diszkrét szemlélőnek. Egyedül Guildenstern és Rosencrantz szerepe értékelődik fel mint a király meghosszabbított karjai, és erről a státusról Keresztes János és Sövegjártó Áron igyekszik minél romlottabb és álságosabb képet festeni, simulékonyságot és kétszínűséget érzékeltetve tekintetükkel és hangsúlyaikkal. Husztai Péter Poloniusa ugyan bölcs, jó szándékú, kompromisszumkereső, de nem ravasz – ezért halála elfogadható veszteség a rendszerben. Laertes és Hamlet konfliktusával a koncepció megint csak nem tud mit kezdeni, így Kiss Zoltán igyekszik egy klasszikus, alapvetően tiszta szereplőt alakítani, aki azonban hagyja magát megvezetni, tehát ő is feláldozható.

Kerényi előadása feszesre szabott, akciódús, populáris (*nota bene*: Arany János fordítása – amelynek használatára része a koncepciónak – érthetően és lendületesen hangzik a színészek szájából), leköti a figyelmet, de nem színház, hanem teátrális formában kifejezett politikai állásfoglalás, amely nem latolgat, nem tesz fel kérdéseket. Csak válaszai vannak, amelyek nem vitaképesek, mert nem értékvilág, hanem pártpreferencia mentén jönnek létre, egy önkényes, egyoldalú megfeleltetés alapján. Abból a szempontból viszont mindenképpen kiemelkedik a Petőfi Színház sematikus, többnyire olcsó szórakoztatást képviselő előadásai közül, hogy vitát generál, és ez akkor is hasznos, ha maga a vitaalap elfogult és egyoldalú.

Bagó Bertalan rendezését értelmezhetjük a soproni produkció egyfajta kontrapunktjaként is: ő egyértelműen nemet mond a tartalmi popularizálásra. A zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház *Hamlet*je rengeteg ötlettel és kreativitással igyekszik felszínre hozni a főhős legbenső, valódi kérdéseit. Vereckei Rita egész te-

ret betölteni nem tudó díszlete azonban egy alaphibára hívja fel a figyelmet: az előadás nem a nagyszínpadra készült. Vereckei a nyomasztó hangulatú, intim, klausztrófó térben jól vezeti a nézők tekintetét, ám a nagyszínpadon egész egyszerűen elvész a drámai erő, pedig az szinte valamennyi jelenetben ott lenne. A ruhák azonban ötletesek: hol jellemeznek (Polonius), hol a klasszikust idézik (Hamlet), hol látványosak (Gertrud), hol kontrasztot eredményeznek (Claudius).

Az előadás erénye a posztmodernhez közelítő formaalkalmazás (a rendező több műfajt, stílust, regisztert, eszközt váltogat, zavarba ejtő biztonsággal keveri a klasszikust a modernnel), egészen kiemelkedő érzékkel és következetesen. Hibája viszont, hogy az alkotók félték használni a dramaturgiai ollót, és bár Arany János fordítása itt is sorról sorra érthetően cseng a színpadon, az előadás sokszor túlbeszél, és a szöveghez a rendező időnként csekély színpadi segítséget ad színészeinek – és a nézőknek. (Talán célzerűbb lett volna Nádasy Ádám fordításának alkalmazása, amely illett volna az eklektikus eszköztárba.)

Érezhető, hogy a karakterek felépítését többnyire alapos elemzés előzte meg. Nagy Péter Hamletje tökéletesen felépített jellem, a kezdeti színlelt örületből kiindulva folyamatosan mosódik el a határ játék és valóság között, karaktere érdekfeszítő, kérdésekkel teli, semmiképpen sem köznap. A viszonyok mindig az adott szöveg jelentése szerint alakulnak ki, ami sok esetben működőképes, de egy mélyebb fiú-anya vagy fiú-mostoha esetében nem, hiszen ezek szigorú ívet járnak be, nem puszta állapotlenyomatok. Szegezdi Róbert sötét, vérgőzös, túlfűtött Claudius, és bár a király nem egyér-

telműen bűnös, illetve rossz jellem, nemigen van lehetősége árnyalni. Ligeti Kovács Judit igyekszik valódi anya lenni, de nem egyértelmű, hogy Hamlet anyakomplexusos-e, vagy tiszta szeretetből próbálja megváltoztatni őt, a színész pedig a semmiből nem tud várat építeni. Kiss Ernő Poloniusa a kisstílusú, minden lében kanál, irritáló és groteszk figurát ironikusan idézi meg – talán ő az egyedüli többdimenziós mellékszereplő. A burleszkfigurába hajló Rosencrantzt és Guildenstern, bár indítékaikban abszolút egyek, Mihály Péter és Vizkeleti Zsolt élesen megkülönbözteti egymástól, igaz, ez sem indokolja, hogy miért vannak ennyit a színen. Bagó értelmezésében Mészáros András Laertes tipikus, jellegtelen sorkatona lett, ami

FENT:
Holecskó
Orsolya
(Ophelia) és
Kiss Ernő
(Polonius)
a zalaegerszegi
előadásban

Szeményei
János (Horatio),
Nagy Péter
(Hamlet),
Ligeti Kovács
Judit (Gertrud),
Holecskó
Orsolya,
Szegezdi
Róbert
(Claudius),
Mészáros
András
(Laertes) és
Szakács László
(Sírásó)

Pósa Lujza
felvételei

működő ötlet lehetne, de ugyancsak kibontatlan marad. Holecskó Orsolya Opheliája nőiességét rejtve, inkább szellemi viszonyt igyekszik teremteni Hamlettel, igaz, árnyalni már ő sem tudja karakterét, holott jelentős szerepe van Hamlet lelki átalakulásában. Szemeyei János Horatiója megbízható társ, tiszta és őszinte, a barátságon némileg túlmutató kapcsolatot valósít meg Hamlettel. Együttzenélésük felszabadító, a mű értelmezését kitágító elem, több ilyen, szövegnél kifejezőbb és erősebb ötlettel az előadás sokkal gördülékenyebb lehetne. A mű nagy erénye Szakács László hármas szerepvállalása: mint szellem zsarnoki és önző apa; sötét és rejtélyes mint színész; sírásóként pedig misztikus és rejtélyes. Mindhárom figurát indokoltan és koncepciózusan játssza – ezt a három szerepet gyakran osztják egy színészre, de nem mindig ennyire alaposan és végig gondolt irányítással –, hiszen a halál, a végzet és a reménytelenség köré szerveződnek, de ezúttal többről is szó van. Ugyanis a három személy azonossága felveti (sőt sugallja) azt az értelmezést, hogy a dán királyfi csak a bosszúállás eszköze, emberi érzelmeit, valós indulatait a saját apja is csak leszámolásra, fegyverként alkalmazza.

Talán ez a két előadás közös nevezője: a fegyver. Sopronban az alkotói szándék a *Hamlet*et politikai-

kommunikációs fegyverré tette. Zalaegerszegen pedig láthatjuk, hogy mindennek milyen világ a következménye.

WILLIAM SHAKESPEARE:
HAMLET

(Soproni Petőfi Színház)

Jelmez: Tatár Eszter. **Rendező-díszlet:** Kerényi Imre.
Szereplők: Viczián Ottó, Nemcsák Károly, Piros Ildikó, Huszti Péter, Laklóth Aladár, Kiss Zoltán, Magyar Tímea, Bregyán Péter, Benkő Péter, Győri Péter, Sövegjártó Áron, Keresztes János.

(Hevesi Sándor Színház, Zalaegerszeg)

Díszlet-jelmez: Vereckei Rita. **Zene:** Horváth Károly.
Rendező: Bagó Bertalan.

Szereplők: Nagy Péter, Szegezdi Róbert, Szemeyei János, Kiss Ernő, Mészáros András, Szakács László, Mihály Péter, Vizkeleti Zsolt, Ligeti Kovács Judit, Holecskó Orsolya.

Tarján Tamás

MacGorkij látogatása

MAKSZIM GORKIJ: ÉJJELI MENEDÉKHELY

Lesz, akinek Krisztik Csaba saját sorstragédiája kráterében rakétázó Színésze tetszik majd: az önbecsapás és tisztánlátás felpörgető kettőssége, mely végül hurkot kerít a nyakra. Vagy a több ponton is megfiatalított szereposztásból Zöld Csaba tegnap tán még versenysportoló, edzett Sztatyinjának üres fölényeskedése. Méhes László (Luka) talán, aki – mint a kígyó – hol siklik, hol megdermed; tekintete, igazul hazug, hazugul igaz szava elől nem könnyű menekülni. Ha nem Méhes, a vörösre mázolt szájú, tar próféta, akkor a legkevésbé sem kígyószerű öltözéke a tetszetős: a félig levedlett piros-fehér csíkos kéz- és lábtyű, a mezelen felsőtestre dobott sárga clownkabát. S miért ne tetszhetne Mihályi Győző (Mihail Ivanovics Kosztiljov), Vándor Éva (Kvasnya), Kocsis Judit (Tatár) a fizikai színházról idegenkedő, de a József Attila Színházban új stílusra kíváncsi és szolgálatkész alakítás-kísérlete? Besenczi Árpád (Bubnov), aki nem csinál titkot abból, hogy nála a hagyományos szövegkövető

színjátszás a befutó – és Sztarenki Pál (Klescs), amint elszántan belevág a nem neki kitalált jelek, gesztusok elsajátításába? S kiváltképp Blaskó Borbála, aki meztelen hártya-felsőtesttel, fodros, testszínű szoknyában a feneketlen egzisztenciális mélység – az orosz cím szerint épp a *na dnye* létstáció – táncoló-kerengő, simogató-borzongató nemtője, mozgásával színpadra varázsolva a vészes könnyedséget, amelynek sötét metaforikusságát a rendező, Horváth Csaba minden bizonnal az *Éjjeli menedékhely* egészében fel akarta idézni?

Tetszhet Antal Csaba kopár élettelenységében is hiteles, a megfelelő hirdetésrekvizitumokkal felszerelt gyorsétterem-díszlete. Itt nagyjából semmi a kínálat és kiszolgálás, papírpohárba lehet csörrenteni érte a pénzt. A kulisszákat egy eleinte lötytyedt, majd felfújt és középre húzott, végül leeresztett, szétaposott fekete műanyag bohóc világszerte ismerős, idült mosolyú hatalmas figurája őrzi. Tetszhet Benedek Mari a szegénységet, otthontalanságot szembántó, össze nem